

"Cenâb-ı Hakkın tertib-i mahlûkatta tecellî ettirdiği ayrı ayrı isim ve unvanlar" ve "Saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devâir-i tedbir ve icad" ne demektir?

"Cenâb-ı Hakkın tertib-i mahlûkatta tecellî ettirdiği ayrı ayrı isim ve unvanlarla ve saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devâir-i tedbir ve icadda ve o dairelerde birer arş-ı rububiyet ve birer merkez-i tasarrufa medar olan bir semâ tabakasında gösterdiği âsâr-ı rububiyeti birer birer o abd-i mahsusa göstermekle..."(1)

Allah Resûlû (asm.), Cenâb-ı Hakk'ın eşyayı son derece intizamla tertip ve tanzim ettiğini mi'rac öncesi de biliyordu. Ancak onun bu ilmi, gördüğü ve bildiği eşyayı tefekkür etmesine dayanıyordu. Mi'racda ise kendisine bütün mahlûkatin tertibinde tecelli eden isimler bildirildi, hayret ve istihsanı, hamd ve tesbihi önceki haliyle mukayese edilmeyecek derecede inkişaf etti. Aynı şey "*Saltanat-ı rububiyetinde teşkil ettiği devâir-i tedbir ve icad*" için de geçerliydi. Rububiyet bir şeyi tedricen kemâle erdirmek demektir.

"Hakiki hakaik-i eşya esma-i İlahiyedir." kaidesiyle bütün mahlûkat Cenab-ı Hakk'ın isimlerine dayanır.

Peygamber Efendimiz (asm.) mi'rac öncesinde de çekirdekleri terbiye ederek ağaçlar haline getiren, yumurtaları terbiye ederek uçan canlılar haline terakki ettiren, nutfelerden hayvanlar yaratan, insan nutfesinden kâinatın en mükemmel meyvesini çıkaran Cenâb-ı Hakk'ın rububiyetini hayretle temaşa ediyordu. Mi'rac ile "*Saltanat-ı rububiyetin*" o ulvî âlemlerin dairelerindeki "tedbir ve icadını" görmekle hayret ve istihsanı, tekbir ve tahmidi akıl almaz derecede inkişaf etti, kat kat arttı.

(1) bk. [Sözler, Otuz Birinci Söz, İkinci Esas.](#)